

**EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN DEMOKRATİK
TUTUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ: MALATYA
ÖRNEĞİ**

**THE RELATIONSHIP OF DEMOCRATIC ATTITUDES OF THE
STUDENTS AT THE FACULTY OF EDUCATION WITH SOME
VARIABLES: MALATYA SAMPLE**

Hasan AYDEMİR*
Numan Durak AKSOY**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin demokratik tutumlarının bazı değişkenlerle ilişkisini belirlemektir. Bunun için öğrencilerin; Okudukları Program / Bölümleri, Cinsiyetleri, Mezun Oldukları Lise Türü, Mezun Oldukları Lisenin Bulunduğu Yer ve Bölgenin, Annesinin Eğitim Durumu ve Mesleği, Babasının Eğitim Durumu ve Mesleği, Kardeş Sayısı, Aile Yapısı, Girişteki Puan Türü ve Ailelerinin Aylık Gelir Durumu öğrencilerin demokratik tutumlarıyla ilişkili olup olmadığına bakılmıştır.

Çalışmamız sonucunda, elde edilen veriler ışığında yaptığımız analizlerde, öğrencilerin demokratik tutumları; cinsiyete, annelerinin mesleklerine, mezun olduğu lise türüne, programa girişteki puan türüne ve okuduğu programlara göre farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Sosyal bilimler kapsamında okuyan öğrencilerin demokratik tutumlara sahiplik oranı, sayısal nitelikli programlarda okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun için sayısal nitelikli programlarda demokratik tutum/davranışlar içerikli daha etkin bir program uygulanmalıdır.

Anahtar sözcükler: Demokratik tutum, Demokrasi eğitimi, Demokratik eğitim

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the relationship of the democratic attitudes of the students at the Faculty of Education, Inonu University with some variables. For this purpose, it was tested whether their democratic attitude levels are related with their department /program, gender, the type of school they graduated, the location and vicinity of the school they graduated, the education level and

* Arş.Grv., İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya, aydemir@inonu.edu.tr

** Y. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya, ndaksoy@inonu.edu.tr

profession of their mother, the education level and profession of their father, the number of brothers and sisters, the structure of their family, type of university entrance score and their family's income level.

In the result of our study, it was found out that the democratic attitudes of the students show a difference according to their gender, their mother's profession, their graduated school type, their entrance grade type and their departments. It was found that the students in social sciences are better than those in natural and applied sciences in possessing democratic attitudes. Therefore a more effective program about democratic attitudes should be applied to natural and applied sciences departments.

Keywords: Democratic attitudes, Education of Democracy, Democratic Education

1. GİRİŞ

Bir toplumda demokrasinin yerleşmesi, toplumdaki bireylerin genel eğitim düzeyine bağlıdır. Demokratik hayatın gerektirdiği bilgi, tutum ve davranışlarla donatılmış bireylerin oluşturduğu bir toplumda demokrasinin yaşam biçimi haline gelmesi çok daha kolaydır. Beklenen bu süreç kendiliğinden gerçekleşmez, bunun için toplumdaki bireyleri demokratik değerlerle donatmak gerekir. Bunun da bilinen en etkili yolu eğitimidir.

Bir yaşam biçimi olan demokrasi, öğrenilmek ve öğretilmek zorundadır. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde bu işlevin yerine getirilmesi, öncelikle eğitim sisteminden beklenir. Bunun için, eğitim sistemi, tüm kuruluşları ve belirlenmiş amaçlarıyla, bu amaca ulaşmak için uygulanacak öğretim programları ve öğretim yöntem ve teknikleriyle bu görevini yerine getirmek ve demokratik olmak zorundadır (Güçlüoğlu, 1990, s. VIII).

Bir insanı demokratikleştiren nitelikler değişik yönden irdelenerek değişik biçimlerde sıralanabilmektedir. Öğrencilerin eğitim sürecinde yaşayarak kazanabilecekleri nitelikler, 5 başlık altında toplanabilir.

1. Demokrat insan düşüncesini özgürce söyler.
2. Demokrat insan başkalarıyla işbirliği yapmakta beceriklidir.
3. Demokrat insan öğrenmeye, araştırmaya tutkundur.
4. Demokrat insan kendinin ve toplumunun sağlığını korur.
5. Demokrat insan üreticidir (Başaran, 1986, s. 111–114).

Demokrasinin dayandığı hoşgörü anlayışı, çoğunluğun azınlığı ezmemesi onun temel hak ve özgürlüklerine saygılı olması, azınlığın da çoğun-

luğun yerine geçmemesini gerektirir. Vatandaşın her türlü görüşe saygı gösteren, hoşgörü sahibi birey olması demokrasinin yaşaması için gerekli bir zorunluluktur. Eğitim, bireyleri işte bu alanda eğitmekle görevlidir (Geray, 1978, s. 10).

Demokrasi eğitimi, kitlenin, seçme ve seçilme hakkını bilinçli olarak kullanması, bireylerin eğitim düzeyinin yetersizliği sebebiyle istenilen / beklenen düzeyde gerçekleştirilememektedir. Bireyin oy verme dışında, siyasal görevlerini yerine getirmesi, sorunların çözümü için yerinde kararlara ulaşması yine eğitimin görevi ve konusudur (Karakütük, 2001, s. 11).

Demokrasinin en büyük güvencesi kendisinin ve başkalarının haklarını ve görevlerini bilen, bu sorumluluğu taşıyabilen eğitilmiş insanlardır. Eğitimin en önemli görevi, demokrat bir toplum yaratmaktır (Gözütok, 1995, s. 41).

Demokrasi ve eğitim düşünceleri ayrılmaz biçimde birbirine bağlıdır ve aynı vizyonun parçaları olarak düşünülmelidir. Kitlelerin eğitilmesiyle, kitlelere oy verme hakkının tanınmasının aynı zamanlarda gelişmesi tesadüf değildir. Biri diğerinden ayrı olarak zihinde canlandırılmaz (Benjamin, 1998, s. 28).

Demokratik ve hür toplumlarda iyi vatandaş: Bağımsız düşünebilen, problem çözümünde bilimsel yöntemlerden yararlanabilen, kendisine ve çevresine karşı dürüst olan, açık fikirli; karşısındaki insanın da doğru düşünebileceğini düşünen ve bunu kabul edebilen kişiliğe sahip bireylerdir (Büyükkaragöz, 1999, s. 246).

Demokratik eğitim ifadesi, çoğu insana demokrasinin temel kuramlarının öğretilmesini çağırır. Bunun için, okul programlarına yeni dersler eklenmekte ve bu dersler sonucunda öğrencilerin daha demokrat olacakları düşünülmektedir. Bu süreçten geçen öğrenciler, demokrasinin tarihsel gelişimini ve tanımını yapabilmektedirler. Fakat bu öğrenciler demokratik ilkelerin günlük yaşamda kendi davranışlarıyla sergilemekte güçlük çekmektedir. Bunun sebebi, demokrasinin anlatılan bir olgu olmaktan çok, yaşanan bir süreç olduğu gerçeğinin göz ardı edilmesinden kaynaklanmaktadır (Çağlar, 1977, s. 26).

Demokratik eğitimde, seçme ve seçilme, eleştirme ve eleştirilme, sorumluluk duygusu, kendine güven duygusu, yardımlaşma duygusu, arkadaşlık, adalet, zihinsel eğitim, toplumsal eğitim, ahlak eğitimi önemli kavramlardır (Binbaşoğlu, 2000, s. 37).

Demokrasi eğitimi ile özgür düşünebilen, araştırmacı, iyi ilişkiler kurabilen, saygılı, hoşgörülü ve kendi kararlarını kendi verebilen demokrat insanlar yetiştirmek amaçlanmaktadır (Gömleksiz, M., ve Kan, A.Ü., 2008, s. 44).

Demokratik tutum, kısmen bireyin davranış kalıpları içinde bulunsa da, fırsat ve imkân eşitliği, özgürlük, düzen ve yasalar çerçevesinde genel bir hayat tarzı olarak yaşantıya geçirilemez ise toplumun ya da tek tek bireylerin adalet duyguları zedelenebilir. İyi işleyen bir düzende bireylerin adalet duygusu, özgürlük ve fırsat eşitliği öncelikle temel kültürlenme kurumu olan eğitim sayesinde yaşantıya dönüştürülüp kazandırılabilir (Büyükkaragöz. S. ve ark.,1996, s. 138).

Birey için, demokratik davranış ve düşüncenin yaşamın bir parçası haline getirilmesinde eğitimin önemi tartışılmazdır. Demokratik değer ve davranışların günlük yaşama geçirilmesindeki engel, aile içi eğitimden, eğitim kurumlarındaki eksikliklerden kaynaklanmaktadır. Demokrasi eğitimi, ailede başlar eğitim kurumlarında işlevi ve kapsamı genişleyerek devam eder (Miser, 1991, s. 50-53).

Demokrasinin genç kuşaklara öğretilmesi, betimlenmesi ve geliştirilmesi okulun görevleri arasındadır. Okuldaki demokrasi uygulamaları, öğrencilerin bu yolda davranış geliştirmelerini sağlamalıdır. Genç kuşakların, ilk örneklerini ailede aldıkları ya da almaları gereken demokrasi sevgisi, okul ortamında gelişir (Doğan, 2003, s. 94).

Varış (1991, s. 14), “Demokratik yönetimlerde eğitimin görevi demokrasi ilkelerine uyum sağlayabilecek ve geliştirebilecek nitelikte bireyler yetiştirmektir. Bu ilkelere uyum sağlayabilecek nitelikte bireylerden oluşturulmamış toplumlarda demokrasi yaşatılamaz ve kolaylıkla otokrasiye dönüşebilir” şeklinde eğitim kurumlarının demokrasi rejimi açısından önemini vurgulamıştır.

Demokratik tutum ise, eğitim ile kazanılır. Eğitim ile kazandırılacak olan demokratik tutum ise yalnızca eğitim kurumlarından beklenmemeli ilk eğitim ailede vermeye başlanmalıdır. Toplumsal değer ve sistemlerin bir aktarıcısı olan aile, demokratik tutum konusunda okuldan önce çocuğa bazı bilgi, tutum ve davranışları kazandırmaktadır. Bu nedenledir ki, demokrasinin tohumları ailede atılmaktadır. Model alınan ana-babalar çocuklarını bir birey olarak görmeli, kendi içlerinde açıklık, dürüstlük ve gerçeğe saygıyı yaşamak ve yaşatmak durumundadırlar (Büyükdüvenci, 1987, s. 28).

Bireydeki ilk öğrenmelerin daha sonraki öğrenmeleri biçimlendirdiği ve bu ilk öğrenmelerin değişime en dirençli öğrenmeler olduğu eğitsel ve psikolojik olarak bilinen saptamalardır. Bu nedenle bireyin aile içi eğitimi ve okul eğitimi, bireylerin demokrasiyi bir yaşam biçimi olarak benimsemelerinde önemli role sahiptir.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin demokratik tutumlarıyla ilişkili bazı değişkenleri belirlemektir. Bunun için öğrencilerin; Okudukları Program / Bölümleri, Cinsiyetleri, Mezun Oldukları Lise Türü, Mezun Oldukları Lisenin Bulunduğu Yer ve Bölgenin, Annesinin Eğitim Durumu ve Mesleği, Babasının Eğitim Durumu ve Mesleği, Kardeş Sayısı, Aile Yapısı, Girişteki Puan Türü ve Ailelerinin Aylık Gelir Durumunun demokratik tutumlarıyla ilişkisine bakılmıştır.

2. YÖNTEM

2.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, tarama (survey) modeli kullanılmıştır. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin görüş ve düşüncelerini tespit etmek için anket geliştirilmiş ve örnekleme oluşturan öğrencilere uygulanmıştır.

2.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, Sınıf Öğretmenliği 55, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 67, Türkçe Öğretmenliği 73, Fen Bilgisi Öğretmenliği 60, Resim İş Öğretmenliği 68, Beden Eğitimi Öğretmenliği 61, İlköğretim Matematik Öğretmenliği 59, Bilgisayar Öğretmenliği 35, Programlarının İkili Eğitim ve Normal Eğitim birinci sınıfta okuyan toplam 478 öğrenci oluşturmaktadır.

2.3 Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı araştırmacı tarafından benzer çalışmalardan ve uzman görüşlerine başvurularak geliştirilmiştir. Daha sonra geçerlik-güvenirlik çalışması yapılarak örnekleme oluşturan öğrencilere uygulanmıştır. Geliştirilen anket, 17 soruluk kişisel bilgi formu ve 40 soruluk tutum ölçeğinden oluşmaktadır.

2.4 Verilerin Analizi

Verilerin analizi bilgisayar ortamında SPSS paket programı ile yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde “ Tek Yönlü/Faktörlü Varyans Analizi”, “ yüzde-frekans” ve “t - Test” tekniği kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın örneklemini oluşturan; Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği, Resim İş Öğretmenliği, Beden Eğitimi Öğretmenliği, İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Bilgisayar Öğretmenliği Programlarının İkili Eğitim ve Normal Eğitim birinci sınıf öğrencilerine uygulanan anketlerden elde edilen veriler tablo haline dönüştürülerek yorumlanmıştır.

Tablo 1. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Bölümler Arasındaki Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	Anlamlılık
Gruplar Arası	5505, 710	7	786, 530	6, 381	, 000
Gruplar İçi	57930, 677	470	123, 257		
<i>Toplam</i>	63436, 387	477			

Varyans analizi sonucuna göre $p < 0,05$ olduğundan; öğrencilerin demokratik tutumları ile okumakta oldukları bölümlere göre anlamlı bir farklılık görülmektedir.

LSD

Bölümler	Ortalama Farkı	Standart Hata	P
İlköğretim Matematik Öğretmenliği	1,74654	2,02007	,388
Resim İş Öğretmenliği	,34969	1,98229	,860
Fen Bilgisi Öğretmenliği	2,68485	2,07251	,196
Beden Eğitimi Öğretmenliği	5,24171(*)	2,01336	,010
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	8,48376(*)	2,06437	,000
Türkçe Öğretmenliği	6,72327(*)	2,08090	,001
Sınıf Öğretmenliği	10,41818(*)	2,40055	,000
Bilgisayar Öğretmenliği	-1,74654	2,02007	,388

* $p < 0,05$

Bu farklılaşmayı, LSD tablosunda görüldüğü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği ve Beden Eğitimi Öğretmenliği bölümü öğrencileri yaratmaktadır.

Tablo 2. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Mezun Oldukları Lise Türüne İlişkin t- Testi Sonuçları

Lise Türü	N	\bar{X}	Ss	t	sd	p
Genel	390	147,22	11,56	3,46	476	,001
Meslek	88	142,55	10,64			

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin demokratik tutumları ile mezun oldukları lise türü arasında 3,46 t değeri ile $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Bu farklılaşma $\bar{X} = 147,22$ ile Genel Lise mezunu öğrenciler lehine oluşmaktadır.

Tablo 3. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Mezun Olduğu Lisenin Bulunduğu Yere İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	62,403	3	20,801	,156	,926
Gruplar İçi	63373,984	474	133,700		
Toplam	63436,387	477			

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin demokratik tutumları ile öğrencilerin mezun oldukları lisenin bulunduğu yer (Büyükşehir, Şehir, İlçe, Belde) arasında $p > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Doğum Yerlerine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	311,903	3	103,968	,781	,505
Gruplar İçi	63124,484	474	133,174		
Toplam	63436,387	477			

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin almış oldukları puanlar ile doğum yerleri arasında $p > 0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Doğum Yerlerinin Bulunduğu Bölgeye İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1092, 033	6	182, 006	1, 375	, 223
Gruplar İçi	62344, 354	471	132, 366		
Toplam	63436, 387	477			

Tablo 5 incelendiğinde, öğrencilerin demokratik tutumları ile öğrencinin doğum yerinin bulunduğu coğrafi bölgeler arasında $p>0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 6. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Öğrencilerin Yaşlarına İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	422, 054	4	105, 514	, 792	, 531
Gruplar İçi	63014, 333	473	133, 223		
Toplam	63436, 387	477			

Tablo 6'da görüldüğü gibi öğrencilerin demokratik tutumları ile öğrencilerin yaşları arasında $p>0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Babalarının Eğitim Durumlarına İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	486, 948	5	97, 390	, 730	, 601
Gruplar İçi	62949, 439	472	133, 367		
Toplam	63436, 387	477			

Tablo 7'de görüldüğü gibi öğrencilerin demokratik tutumları ile babalarının eğitim durumları arasında $p>0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 8. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Annelerinin Eğitim Durumlarına İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	159, 449	5	31, 890	, 238	, 946
Gruplar İçi	63276, 938	472	134, 061		
Toplam	63436, 387	477			

Tablo 8’de görüldüğü gibi öğrencilerin demokratik tutumları ile annelerinin eğitim durumları arasında $p>0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 9. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Babalarının Mesleklerine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	634, 403	5	126, 881	, 954	, 446
Gruplar İçi	62801, 984	472	133, 055		
Toplam	63436, 387	477			

Tablo 9’da görüldüğü gibi öğrencilerin demokratik tutumları ile babalarının meslekleri arasında $p>0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 10. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Annelerinin Mesleklerine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1845, 099	5	369, 020	2, 828	, 016
Gruplar İçi	61591, 288	472	130, 490		
Toplam	63436, 387	477			

Tablo10’da görüldüğü gibi öğrencilerin demokratik tutumları ile annelerinin meslekleri arasında $p<0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmektedir. Aşağıdaki LSD tablosunda anlamlı ($p<0,05$) görülen meslekler arasındaki farklılık, serbest meslek grubu ile ev hanımı, öğretmen, ve emekli grupları arasında oluşmaktadır.

LSD

Anne Mesleği (I)	Anne Mesleği (J)	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Serbest Meslek	Ev Hanımı	20,06897(*)	6,61790	,003
	Memurluk	14,85714	7,88277	,060
	Öğretmen	18,00000(*)	7,31672	,014
	İşçi	8,00000	10,42793	,443
	Emekli	16,83333(*)	7,12363	,019

* $p<0,05$

Tablo 11. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Ailelerinin Aylık Gelirine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1922, 635	8	240, 329	1, 832	, 069
Gruplar İçi	61513, 752	469	131, 159		
Toplam	63436, 387	477			

Tablo11'de görüldüğü gibi öğrencilerin demokratik tutumları ile ailelerinin aylık gelirleri bakımından $p>0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 12. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Cinsiyetlerine İlişkin t - Testi Sonucu

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	sd	p
Bayan	207	148, 06	10, 55	2, 839	476	, 005
Bay	271	145, 06	12, 08			

Tablo12 incelendiğinde öğrencilerin demokratik tutumları ile cinsiyetleri arasında $p<0,05$ olduğundan anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bayan öğrencilerin demokratik tutumları ($\bar{X} = 148,06$), erkek öğrencilere göre ($\bar{X} = 145,06$) daha olumludur.

Tablo 13. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Kardeş Sayılarına İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	159, 990	3	53, 330	, 399	, 753
Gruplar İçi	63276, 397	474	133, 495		
Toplam	63436, 387	477			

Tablo 13 incelendiğinde öğrencilerin demokratik tutumları ile kardeş sayılarına göre $p>0,05$ anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 14. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Aile Yapısına İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	779, 682	3	259, 894	1, 966	, 118
Gruplar İçi	62656, 705	474	132, 187		
Toplam	63436, 387	477			

Tablo 14 incelendiğinde öğrencilerin demokratik tutumları ile öğrencilerin aile yapısı (Büyük Annem ve Büyük Babam, Yalnız Büyük Annem, Yalnız Büyük Babam, Yalnız Annem ve Babam birlikte yaşamaktayım) arasında $p>0,05$ olduğundan anlamlı farklılık görülmemektedir.

Tablo 15. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Öğrenim Gördükleri Eğitim Programına İlişkin t- Testi Sonucu

Program Türü	N	\bar{X}	Ss	t	sd	p
Normal	272	145,9007	11,2683	-1,005	476	,316
İkili	206	146,9709	11,8716			

Tablo 15’de görüldüğü gibi öğrencilerin demokratik tutumları ile öğrenim gördükleri eğitim programları arasında $p>0,05$ anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 16. Öğrencilerin Aldıkları Demokratik Tutum Puanlarının Öğrenim Gördükleri Programa Girdiği Puan Türüne İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	3726,094	3	1242,031	9,860	,000
Gruplar İçi	59710,293	474	125,971		
Toplam	63436,387	477			

LSD

(I) Öğrenim gördüğünüz Eğitim Programına girdiğiniz Puan türü	(J) Öğrenim gördüğünüz Eğitim Programına girdiğiniz Puan türü	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	p
Türkçe - Sosyal	Türkçe - Matematik	-1,01818	1,78611	,569
	Türkçe - Matematik - Fen	4,97143(*)	1,31064	,000
	Yetenek Puanı	5,75659(*)	1,36979	,000
Türkçe - Matematik	Türkçe - Sosyal	1,01818	1,78611	,569
	Türkçe - Matematik - Fen	5,98961(*)	1,76306	,001
	Yetenek Puanı	6,77477(*)	1,80746	,000
Türkçe - Matematik - Fen	Türkçe - Sosyal	-4,97143(*)	1,31064	,000
	Türkçe - Matematik	-5,98961(*)	1,76306	,001
	Yetenek Puanı	,78516	1,33959	,558
Yetenek Puanı	Türkçe - Sosyal	-5,75659(*)	1,36979	,000
	Türkçe - Matematik	-6,77477(*)	1,80746	,000
	Türkçe - Matematik - Fen	-,78516	1,33959	,558

* $p<0,05$

Tablo 16 incelendiğinde öğrencilerin demokratik tutumları ile okumakta oldukları programa giriş puan türü arasında $p<0,05$ anlamlı bir farklılık görülmektedir. Buradaki farklılaşmayı aşağıda LSD tablosunda görüldüğü gibi Türkçe - Sosyal puan türüyle giren öğrenciler oluşturmaktadır. Buradaki sonuç bölümler arasında oluşan farklılaşma ile de örtüşmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma sonucunda, araştırmamızın örneklemini oluşturan Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği, Resim İş Öğretmenliği, Beden Eğitimi Öğretmenliği, İlköğretim Matematik ve Bilgisayar Öğretmenliği programı öğrencilerinin demokratik tutumları arasında $p<0,05$ anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Bu farklılaşmayı **Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği** programı öğrencileri oluşturmuştur. Bunda bu program öğrencilerinin liseden itibaren almış oldukları sosyal içerikli ve demok-rasi, insan hakları derslerin olması ve bunların tartışma ortamında geçmesi, dersleri doğası gereği farklı bakış açılarının olması bu sonuç üzerinde etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu sonucu yine öğrencilerin programlara girişteki puan türleri arasındaki $p<0,05$ anlamlılığı yaratan yine Sosyal puanla giren öğrencilerin olması ve yine öğrencilerin mezun oldukları lise türüne (Genel Lise-Meslek Lisesi) göre $p<0,05$ anlamlılık düzeyini yaratan Genel Lise mezunu öğrenciler olması birbirleri ile örtüşmektedir.

Öğrencilerin cinsiyetleri ile demokratik tutumları arasında $p<0,05$ anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Bu farklılaşmayı bayan öğrenciler oluşturmaktadır. Bunda, bayanların genel olarak erkeklere göre daha duygusal ve duyarlı olmalarının etkisi olmuş olabilir. Bu bulgu; Genç ve Kalafat (2007), Gömleksiz ve Kan (2008), Erdem ve Sarıtas (2006), Büyükkaragöz (1990), Demoulin ve Kolstad (2009) ve Yanardağ (2000)'ın çalışmaları ile paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin, kardeş sayısı, aile yapısı, annesini eğitim durumu ve mesleği, babasının eğitim durumu ve mesleği, ailelerin aylık gelirleri, yaşı, doğum yeri, doğum yerinin bulunduğu bölge ve mezun olduğu lisenin bulunduğu yer ile demokratik tutumları arasında $p<0,05$ düzeyinde bir anlamlılık bulunmamıştır.

Elde etmiş olduğumuz bu bilgiler ışığında şu önerilere yer verebiliriz:

1. Öğrenciler Lise eğitim-öğretiminden itibaren üniversitede de öğrencilere demokratik tutumlar kazandırmak için genel liselerde ve özellikle

sayısal bölümlerde ve meslek liselerinde demokrasi içerikli derslere ve bunların içeriklerine daha bir önem verilmelidir.

2. Eğitim-öğretim ortamları öğrencilerin demokratik tutum geliştirmelerine katkı sağlayacak biçimde düzenlenmelidir. Çok çeşitli öğrenci kulüpleri, öğrenci dernekleri, sosyal, kültürel ve sportif içerikli faaliyetlerle öğrencilerin demokratik tutum geliştirmesine katkı ve imkân sağlanmalıdır.

3. Öğretim elemanları öğrencilerin demokratik tutum geliştirmelerine katkıda bulunmalıdır. Bunun için derslerinde demokrasi kültürü, demokratik değer-tutum ve davranışlar sergileyerek öğrencilere bu konuda örnek olmalıdır.

4. Vatandaşlık Bilgisi, Vatandaşlık Eğitim Semineri ve İnsan İlişkileri ve İletişim dersleri amacına uygun olarak işlenmeli, diğer derslerde, Vatandaşlık Bilgisi, Vatandaşlık Eğitim Semineri ve İnsan İlişkileri ve İletişim derslerinin amacına ulaşmasına yardımcı olması sağlanmalıdır. Demokrasinin temelindeki etik değerler öğrencilere verilmeli ve okulda yaşatılmalıdır. Bu konularda seçmeli derslerin artırılması yoluna gidilmelidir.

5. Demokrasinin bir yaşam biçimi olduğu bilinmeli Üniversiteler tüm kurum ve kuruluşları ve personeli (Öğretim Elemanı) ile bu konuda öncelikle öğrencilerine ve de topluma rehberlik etmeli ve üretken olmalıdır. Bunu için demokrasinin ve demokratik tutum-davranışın ne olduğunu davranışları ile çevresine gösterip örnek olmalıdır ve bunu da yaşam tarzı haline getirmelidir.

6. Demokrasi eğitiminin toplum aile ve okul etkileşimi dikkate alınarak; ebeveynler ve çocuk eğitimi çerçevesinde seminerler verilmelidir.

5. KAYNAKLAR

- Başaran, İ.E. (1986). "Demokrat Öğrenci Nasıl Yetiştirilir?", AÜEBF Dergisi, Cilt 19, Ank.
- Benjamin, L. (1998). "The Educational Requirement for Democracy ". Curriculum Inquiry (Çev: H. Ergen) 28:(1)
- Binbaşıoğlu, C. (2000), Okulda Ders Dışı Etkinlikler, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, İst.
- Büyükdöven, S. (1987). Eğitim Felsefesi. Yargıçoğlu Matbaası, Ankara.
- Büyükkaragöz, S. (1999), Genel Öğretim Metotları. 9. Basım, Öz Eğitim Yayınları, İstanbul.
- Büyükkaragöz, S. (1996). "Demokratik Eğitim Politikası", Eğitim ve Bilim, Cilt, 20, Ank.

- Büyükkaragöz, S., Yılmaz, H., Kesici, Ş. (1996). “İlkokul Öğretmenlerinin İnsan Hakları ve Demokrasi ile İlgili Tutumları”, M.Ü.II. Ulusal Eğitim Sempozyumu Bildirileri, İstanbul.
- Büyükkaragöz, S. (1995). Yüksek Öğretim Programları ve Demokratik Tutumlar. Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara.
- Büyükkaragöz, S. (1990). Demokrasi Eğitimi. Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara.
- Çağlar, D. (1977). “Demokrasi ve Eğitim”, Çağdaş Eğitim. Sayı:14, Ankara.
- Demoulin, D.F., Kolstad, R. (2000), Assessing The Gains Of Behavioral Dynamics Essential For Success In Democracy For Teacher Education Students. College Student Journal. 34 (3).
- Doğan, İ. (2003). Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları İnsan Hakları Kültürel Temelleri. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Erdem, A. R., Sarıtas E. (2006). Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarının Davranışlarının Demokratikliğine ilişkin Algıları (PAÜ Örneği). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:16, Konya.
- Genç, S. Z., Kalafat T. (2007). Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları ile Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:22, Denizli.
- Geray, C. (1978). Halk Eğitimi, 2. Basım, Ank. Üni. Eğt. Fak. Yayın No:73, Ankara.
- Gömleksiz, M. N., Kan A. Ü. (2008). Eğitim Fakültesi ve Tezsiz Yüksek Lisans Programlarına Kayıtlı Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumlarının Değerlendirilmesi (Fırat Üniversitesi Örneği). Milli Eğitim Dergisi, sayı: 178, Ankara.
- Gözütok, F. D. (1995). Öğretmenlerin Demokratik Tutumları. Türk Demokrasi Vakfı, Ank.
- Güçlüol, K. (1990). “Sunu”. Demokrasi İçin Eğitim, Yayına Hazırlayan: A. Ferhan Oğuzkan, TED, Ankara.
- Karakütük, K. (2001). Demokratik ve Laik Eğitim, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Kuzgun, Y. (2001). “Eğitimde Kendini Gerçekleştirme”. Sınıfta Demokrasi, Ankara.
- Miser, R., (1991). “Demokrasi Eğitimi ya da Eğitim İçin Demokrasi”, AEBF, Dergisi, Cilt, 24, Ankara.

Saracalođlu, A. S., Evin, İ., Varol, S. R. (2004). İzmir İlinde Çeşitli Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenler ile Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı:4/2, Ankara.

Varış, F. (1991). Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi

Yanardağ, A. (2000). Üniversite Gençliğinin Demokratik Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma (Selçuk Üniversitesi Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.

* * * *